

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Евгения Борисова Димитрова, ДН

Ръководител катедра „Теория и методика на кинезитерапията“, НСА

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност **“Професор”**
по професионално направление **7.4. Обществено здраве**
специалност **„Кинезитерапия”**

В конкурса за професор, обявен в Държавен вестник, бр.84/30.10.2015г. и в сайта на Национална спортна академия за нуждите на катедра „Кинезитерапия и рехабилитация“ към факултет „Кинезитерапия, туризъм и спортна анимация“, като единствен кандидат участва **доц. Незабравка Генчева, доктор.**

1. Кратки биографични данни

Незабравка Генчева е завършила ОКС „Магистър“ по кинезитерапия в НСА „В. Левски“, втора специалност учител по физическо възпитание, допълнителна квалификация – доброволен сътрудник по спортна журналистика и ОКС «Магистър» по Детско-юношеска психология, Софийски университет «Св.Климент Охридски», София. През 1985-86 г. работи като кинезитерапевт в 28-ма поликлиника, София. 1986-1988 – Методист в ДСК „Славия“ – Научно приложна лаборатория; 1988-1991 – кинезитерапевт в “Цех на здравето” и спортен организатор в Централен машиностроителен институт (ЦМИ), София. От 1991 г. е преподавател към катедра „Кинезитерапия“ на НСА „В. Левски“. През 2006 г. придобива образователна и научна степен „Доктор“. През 2008 г. придобива научно звание „Доцент“. От 2014 г. е преподавател на втори трудов договор в ЮЗУ “Неофит Рилски”, катедра “Кинезитерапия”. Владее италиански, английски и руски език. Член е на Асоциацията на физиотерапевтите в България и чрез нея на World Confederation for Physical Therapy (WCPT), председател е на УС на Национално сдружение по терапевтична езда и хиппотерапия – „Устрем“, член е на Българското научно дружество по спортна медицина и кинезитерапия, член на Научното дружество по Неврология, психиатрия и

психология на детското развитие. Професионалните ѝ интереси са в областта на кинезитерапията в педиатрията, кинезитерапията в хирургията, кинезитерапията при вътрешни болести, хиппотерапията, кинезитерапията при специфични, поведенчески и емоционални разстройства в детско-юношеска възраст и др.

2. Общо описание на представените материали

Доц. д-р Незабравка Генчева участва в настоящия конкурс със следната научна продукция: общо 71 научни труда, както следва:

- Монографии – 2.
- Учебници и учебни помагала – 4 в съавторство.
- Статии в научни специализирани списания и университетски издания (научни трудове) – 64 (44 на български, 19 на английски и 1 на гръцки езици).
- Участие в национални научни конференции и конгреси – 24.
- Участие в международни научни конференции и конгреси – 24.

Представени са още: автореферат на дисертационен труд, който е рецензиран за конкурса за ОКС „Доктор“ – 1 бр.; списък на монографии и учебни помагала до придобиване на научната степен «Доцент» – 2 бр. и списък с публикации до придобиване на научната степен «Доцент» – 25 бр.

3. Отражение на научните публикации на кандидата в литературата

Представени са данни относно 79 цитирания – 29 в учебници, книги, монографии, дисертации (28 пъти в национални издания, 1 път в международно индексирано издание); 35 в научни списания (8 пъти в международни издания; 4 пъти в международни индексирани издания; 2 пъти в международни издания с импакт фактор; 21 пъти в национални издания); 15 в дипломни работи.

4. Обща характеристика на дейността на кандидата

4.1. Учебно-педагогическа дейност

Доц. д-р Незабравка Генчева е утвърден преподавател в областта на кинезитерапията. Ръководител е на катедра „Кинезитерапия и рехабилитация“ от 2008 г. Годишната ѝ учебна заетост е над определения норматив. Преподава следните учебни дисциплини в НСА: Кинезитерапия в хирургията – ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ (адаптивно обучение в двугодишна магистърска програма); Кинезитерапия в педиатрията – ОКС

„Бакалавър“ и ОКС „Магистър по кинезитерапия“ както и ОКС „Магистър“ (адаптивно обучение в двугодишна магистърска програма) и Специализация по „Кинезитерапия в педиатрията“ – 3 учебни модула; Кинезитерапия при вътрешни болести – ½ от курса на обучение в ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ (адаптивно обучение, двугодишна магистърска програма); Кинезитерапия – Учителски факултет, ОКС „Бакалавър“ и Задочно обучение; Избираема дисциплина „Хиппотерапия“ - ОКС Бакалавър и ОКС Магистър (адаптивно обучение) и модул в Специализация по Кинезитерапия в неврология и психиатрия; Избираема дисциплина „Фит-бол“ – ОКС „Бакалавър“ по кинезитерапия и ОКС «Бакалавър» – учител по физическо възпитание и треньор по спорт; Избираема дисциплина „Психопедагогически аспекти на кинезитерапията“ – ОКС „Магистър“ по кинезитерапия; Избираема дисциплина „Кинезитерапия при специфични, поведенчески и емоционални разстройства в детско-юношеска възраст“ – ОКС „Магистър“ по кинезитерапия; Учебна дисциплина „Спортни и рекреативни дейности“ в Магистърска програма „Младежка идентичност и спорт“; Факултативна дисциплина „Фит-бол“ в Магистърска програма „СПА култура, източни и аква практики“. В ЮЗУ „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград в ОКС „Бакалавър“ по Кинезитерапия: Кинезитерапия в хирургията; Кинезитерапия в педиатрията; Кинезитерапия при вътрешни болести. Осигурява практическите занимания по съответните учебни дисциплини. Има изнесени лекции в други висши училища в рамките на преподавателска мобилност по програма Еразъм в Университет в Генуа, Медицински факултет, Италия; Католически Университет в Милано, Медицински факултет, Италия; Университет в Касино, Медицински факултет, Италия. Участвала е в разработването на 23 учебни програми в ОКС „Бакалавър“ и в ОКС „Магистър“, специалност „Кинезитерапия“, Магистърска Програма „Младежка идентичност и спорт“, ОКС «Бакалавър» за учители по физическо възпитание и треньор по спорт, както и в разработването на ЕДИ по специалност „Кинезитерапия“. Академичен наставник е на студенти в образователен проект на МОН „Студентски практики“. Научен ръководител е на 14 дипломни работи. Научен ръководител е на 5 докторанти (2-ма успешно защитили до момента). Рецензент е на 13 учебни програми и пособия, 15 статии и доклади, 6 дисертационни трудове и 3 хабилитационни материали и голям брой дипломни работи. Поддържа високо ниво на продължаващо обучение чрез участие в над 30 курса, от които голяма част водени от утвърдени международни лектори.

4.2. Научна и научно приложна дейност

От представените за рецензиране 71 публикации доц. д-р Незабравка Генчева е самостоятелен автор в 25 публикации, първи автор в 20 публикации, втори и следващ съавтор в 20. Публикуваните статии в списания са 41 (от тях 1 с импакт фактор и 3 в реферирана база данни). Тя има участия в 48 научни форуми (19 национални и 29 международни).

4.3. Внедрителска дейност

Участва в 5 научноизследователски проекта (4 по фонд НИ на Академията и 1 по други национални и международни програми) и 8 образователни проекти (2 по национални програми и 6 по международни програми).

Доц. д-р Незабравка Генчева разработва и управлява проект, свързан с лечение на деца с церебрална парализа и др. двигателни и ментални разстройства чрез терапевтична езда "Млади хора в помощ на деца и връстници с увреждания" към програма Младеж на Европейския съюз. Тя разработва и управлява проект "Профилактика и лечение на гръбначни изкривявания при деца от начална училищна степен чрез Fit-ball и Thera-band гимнастика и подвижни игри и танци с фолклорен характер" и проект "Хиппотерапия при пациенти с множествена склероза". Участва като експерт в проект "Създаване на Център за социална рехабилитация и интеграция на възрастни хора, претърпели оперативно лечение на рак на млечната жлеза" към Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси", проект „Оптимизация на съчетаването на съвременни мануални техники при третирането на мускулно скелетни дисфункции" и проект „Проследяване на ефекта от комплексно интервенционно въздействие при състезатели по спортна стрелба с двигателни увреждания". Участник е в международен проект Joint Actions project "Sports and Physical Activity for Persons with a Disabilities – Awareness, Understanding, Action" и международен образователен проект THENAPA I (2001-2004). Реализира експертно участие в изготвянето на сборник с доклади и CD и оформянето на учебното съдържание на Европейската програма по АФА за възрастни под формата на печатно издание и CD-ROM - 2006 в THENAPA II (2004-2008) и участва като обучител в Програма DEUAPA (Европейска диплома по адаптирана физическа активност DU Européen universitaire en activités physiques et adaptées) в

рамките на SOCRATES/ERASMUS с членуващи 30 европейски университети. Активно участва в преподавателска мобилност в програма Erasmus/ Erasmus+ с преподаване (на италиански език) и в международен образователен проект CEEPUS, Централноевропейската програма за университетски обмен. Приносите на преподавателската мобилност в чужди университети, освен културния и научен обмен, са свързани с представяне на Национална спортна академия "В. Левски" пред чуждестранни учебни заведения и общности и привличане на чуждестранни студенти, не само в програмите, но и за обучение в ОКС «Бакалавър», «Магистър» и «Доктор».

4.4. Приноси (научни, научно приложни, приложни)

Считам, че най-сериозни са приносите, с теоритико-приложен характер, свързани с публикации в областта на кинезитерапията в неврологията (в частност на детската неврология и психиатрия), ортопедията и травматологията.

Въведен е комплексен подход за изучаване и разработване на методики по хиппотерапия и терапевтична езда при различни заболявания [3, 7, 14, 16, 28, 29, 39, 40, 43, 45, 58]. Търсенето на нови и ефективни кинезитерапевтични подходи при лечение на неврологични, орторедични, травматологични заболявания, както и увреждания, свързани с детското развитие и поведение са от изключително голямо значение. Апробирането на методики по хиппотерапия и терапевтична езда са обогатени с авторски упражнения, като е обосновано теоретически приложението им при различна патология – при деца с церебрална парализа [3], генетични синдроми [7, 28, 29], разстройство с дефицит на вниманието и хиперактивност [14], деца с постурални нарушения [16, 26, 37, 45], аутизъм [39, 40], множествена склероза [43, 58]. Добрите резултати, които са установени в повечето експериментални проучвания определят теоретическата и практическата значимост на метода в кинезитерапевтичната практика.

Обогатява се кинезитерапевтичната практика по отношение на скрининг, диагностика, профилактика и лечение на дисфункции на гръбначния стълб, постурални нарушения и гръбначни изкривявания [21, 26, 33, 37, 45, 49, 51, 52, 56, 57, 60]. Интересни са резултатите от изследването с подоскоп на 150 деца за наличие на плоскостъпие. В колектив е апробирана

методика на Schroth при състезателки по художествена гимнастика [57, 60]. Обзорната статия свързана с приложение на КТ при сколиоза има принос за обогатяване теорията на кинезитерапията [21].

Оптимизирани са редица методики на КТ в областта на **педиатрията, неврологията и мускулно-скелетните дисфункции** [10, 13, 15, 25, 30, 46, 50, 61]. Изследвани са кинезитерапевтични подходи за диагностика и терапия на заболявания в детска възраст [10, 13]. Направен е сравнителен анализ на ефективността на Класификационна система за мануална способност (MAGS) и GMFCS-класификационна система за груба моторна функция [13]. Разработена е комбинирана методика за повлияване на болки в гърба при бременни и колоездачи [15, 30], промените в лумбалния гръбнак след сензорно-моторно преустройство чрез средствата на КТ [50], приложение на двигателна активност при жени с остеопения и остеопороза [25]. В колектив са изследвани възможностите за самообслужване на пациенти с фрактура на дисталния радиус [46], както и влиянието на КТ върху моторния дефицит при пациенти с диабетна полиневропатия [61].

Въведена е в кинезитерапевтичната практика обоснована система от **упражнения с голяма терапевтична топка за профилактика и лечение** на постурални нарушения [26, 27], болки в гърба [30], начална степен на остеопороза [5, 25], за подобряване на психо-физичения статус по време на бременност [9], за разнообразяване на използваните средства в училищното физическо възпитание и свободното време [6, 15, 32, 37, 42, 44, 55].

Важни са приносите в областта на **психо-педагогическите аспекти на кинезитерапията и спорта** [12, 17, 23, 35, 41, 62, 63, 64]. Доц. д-р Незабравка Генчева акцентира на **въвеждането на биопсихосоциалния подход в кинезитерапията**. Изследванията на авторката сочат, че познаването на личностните качества на кинезитерапевтите е важно за тяхната ефективна реализация [17]. Добрите комуникационни умения на кинезитерапевтите са от изключително голямо значение в работата не само с деца, но и с техните родители [12]. Добрите комуникативни умения на специалистите са важни за постигане на ефективни резултати в терапевтичния процес [23]. Изследването на емпатийното професионално поведение на специалистите в областта на кинезитерапията и рехабилитацията е необходимо за по-доброто разбиране проблемите на пациентите и е предпоставка за постигане

на качествени кинезитерапевтични грижи [35]. От друга страна изследването на психични състояния на пациентите може да доведе до оптимизация на лечебния процес вкл. и на кинезитерапията и управлението на спорта [41, 62, 63, 64]. Значителен принос имат и публикациите свързани с **агресията в детско-юношеска възраст при активно занимаващи се с колективни видове спорт** [18, 19, 20, 22, 24].

От съществено значение са и приносите ѝ в областта на **изследването на физическа дееспособност, оптимизацията на училищното физическо възпитание, опазването на здравето на децата и двигателната активност в училищна възраст** [27, 31, 32, 38, 47, 48].

Доц. д-р Незабравка Генчева е разработила 2 монографии и 4 учебници и учебни помагала в съавторство.

Монографията **„Физическа активност и спорт при разстройство с дефицит на вниманието и хиперактивност“** представя възможностите на средствата на физическата активност и спорт за лечение на синдрома. Монографията **„Кинезитерапия при хранителни разстройства“** представя насоки за лечение на хранителните разстройства чрез средствата на кинезитерапията. Двете монографии разширяват границите на приложение на кинезитерапията и двигателната активност. Учебниците **„Кинезитерапия в хирургията“** и **„Кинезитерапия в педагогическата практика“** запълват празнината в методичната литература през последните 30 години в това направление на приложение на кинезитерапията. Учебното помагало **„Подвижни игри в кинезитерапията в детско-юношеска възраст“** предлага разнообразни подвижни игри, лесно приложими в практическата работа с пациентите от всички специалисти, ангажирани в рехабилитационния процес. Разширен е **„Спортен терминологичен речник“**, глава **„Конен спорт“**, чрез включване на нова терминология. Въвеждането на методиките на хиппотерапия и фит-бол е наложило редица публикации в сборници и списания с учебно-методичен характер, свързани с обучението на студенти и специалисти [1, 2, 4, 8, 11, 36].

Като **обобщение** на научната продукция на доц. д-р Незабравка Генчева заключавам, че част от разработките представляват новост за науката и практиката, а други разширяват съществуващите знания.

Направените изводи имат научно-приложна стойност, като по-главните приноси са следните:

- Въведен е комплексен подход за изучаване и разработване на методики по хиппотерапия и терапевтична езда при различни заболявания.
- Въведена е в Българската кинезитерапевтична практика обоснована система от упражнения с голяма терапевтична топка за профилактика и лечение на редица заболявания.
- Оптимизирани са редица методики на КТ в областта на педиатрията, неврологията и мускулно-скелетните дисфункции.
- Съвременните изследвания на психо-педагогическите аспекти на кинезитерапията и спорта стимулират подобряването на ефективността им.
- Оптимизирането на училищното физическо възпитание е важен фактор за подобряване на здравето на децата.
- Разработените учебно-методични материали подобряват качеството на подготовката на специалистите в областта на кинезитерапията.

5. Оценка на личния принос на кандидата

В 63,4% от публикациите доц. д-р Незабравка Генчева е самостоятелен или първи автор. В колективните трудове ясно се откроява личният ѝ принос. Тя се включва активно в преподавателската работа и в различни дейности, свързани с академията като: разработване на учебни програми, ЕДИ за специалност кинезитерапия, участие в подготовката на документацията за акредитация, ръководство на катедрата, създаване и управление на проекти и други.

6. Критични бележки

Препоръчвам бъдещите разработки да бъдат популяризирани на повече научни форуми в чужбина и да бъдат публикувани в индексирани български и международни специализирани издания и списания с импакт фактор.

7. Лични впечатления

Доц. д-р Незабравка Генчева е преподавател с отлична теоретична и практическа подготовка, уважавана от своите колеги и студенти. Научната и преподавателската дейност на доц. д-р Незабравка Генчева покрива

изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и съответния Правилник на НСА „Васил Левски“.

8. Заключение:

Имайки предвид гореизложеното, предлагам **доц. Незабравка Генчева, доктор** да бъде избрана за „Професор“ по професионално направление **7.4. Обществено здраве**, специалност „**Кинезитерапия**“.

31.01.2016 г.

Рецензент:

/проф. Евгения Димитрова, ДН/